

Česko

Česko, plným názvem **Česká republika**, je vnitrozemský stát ve střední Evropě.^[pozn.]^[4] Na jihu sousedí s Rakouskem, na západě s Německem, na severovýchodě s Polskem a na jihovýchodě se Slovenskem. Povrch má převážující ráz pahorkatin a vrchovin, podnebí je mírné, přechodné mezi kontinentálním a oceánickým typem. Skládá se ze tří historických zemí – Čech, Moravy a českého Slezska. Česko se dělí na 14 samosprávných krajů, má rozlohu 78 870 km² a žije v něm 10,9 milionu obyvatel. Hlavním a největším městem je Praha; mezi další velká města patří Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec a Olomouc. Většina obyvatel jsou Češi a Moravané, nejvýznamnějšími menšinami jsou Slovinci a Ukrajinci. Úředním a nejrozšířenějším jazykem je čeština, částečně úředními jsou také slovenština a polština.^[pozn.]^[2]^[pozn.]^[3]

Přemyslovské knížectví vzniklo v Čechách koncem 9. století v rámci Velkomoravské říše. V roce 1002 bylo České knížectví formálně uznáno jako říšské léno Svaté říše římské a v roce 1198 se stalo královstvím.^[11]^[12] Po bitvě u Moháče v roce 1526 byly všechny země Koruny české postupně začleněny do habsburské monarchie. Téměř o sto let později vedlo české stavovské povstání k třicetileté válce. Po bitvě na Bílé hoře Habsburkové upevnili svou vládu. V době zániku Svaté říše římské v roce 1806 byly země Koruny české součástí Rakouského císařství a v roce 1867 se staly částí jeho nástupnického soustátí Rakouska-Uherska.

V průběhu 19. století se české země více industrializovaly a v roce 1918 se po rozpadu Rakouska-Uherska s koncem první světové války staly součástí první Československé republiky. Československo bylo jedinou zemí ve střední a východní Evropě, která zůstala parlamentní demokracií po celé meziválečné období. Po Mnichovské dohodě v roce 1938 nacistické Německo systematicky ovládlo české země, ale po druhé světové válce bylo v roce 1945 Československo obnoveno. O tři roky později převzal při státním převratu v roce 1948 moc komunistický režim a Československo se stalo totalitním státem východního bloku. Pokusy o liberalizaci vlády a ekonomiky byly potlačeny invází do země vedenou Sovětským svazem během pražského jara v roce 1968. Roku 1969 vznikly v rámci nové československé federace dva národní státy, český a slovenský. Vládu komunistické státostrany ukončila v listopadu 1989 sametová revoluce, po které došlo k obnově demokracie. Dne 31. prosince 1992 bylo Československo pokojně rozpuštěno, čímž se osamostatnila Česká republika i Slovenská republika.

Česká republika je unitární parlamentní republikou, s prezidentem jako ceremoniální hlavou státu, zákonodárnou moc má dvoukomorový parlament. Je vyspělou zemí s rozvinutým sociálně tržním hospodářstvím s vysokými příjmy; sociálním státem s evropským sociálním modelem, všeobecnou zdravotní péčí a bezplatným vysokoškolským vzděláním. V indexu lidského rozvoje jí patří 32. místo. Česko je členem Organizace spojených národů, Evropské unie, schengenského prostoru, Severoatlantické aliance, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Světové obchodní organizace, Mezinárodního měnového fondu, Světové banky, Rady Evropy, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a Visegrádské skupiny.

Historické státní útvary na území Česka

Česko navazuje na tradice státnosti Velké Moravy,^[ujasnit] sahající od 9. století,^[13] Českého knížectví, Českého království, Slezských knížectví a Slezského vévodství, Moravského markrabství, a Československa.^[14]^[15]^[16]

Socha svatého Václava na Václavském náměstí

Prvním doloženým státním útvarem na území dnešní České republiky byl nadkmenový svaz Sámovy říše,^[17]^[18] ve druhé polovině 9. století pak vznikla Velkomoravská říše.^[19] Když kolem roku 907 zanikla pod náporem kočovných maďarských kmenů, těžiště státního vývoje se přesunulo do Čech. Tamní panovníci z rodu Přemyslovců vybudovali středověký přemyslovský stát, též nazývaný český stát (České knížectví, později České království), od přelomu 10. a 11. století tvořící součást Svaté říše římské. Od doby Karla IV. (1348) se pro země podléhající českému králi užívalo rovněž pojmu země Koruny české, kterýžto pojem zahrnoval i Moravské markrabství a Vévodství Horní a Dolní Slezsko.

Od roku 1526 byly České země postupně začleňovány do habsburské monarchie, jejíž vládcí využili svého vítězství v bitvě na Bílé hoře nad českými stavy (1620) k výraznému omezení dřívější samostatnosti Českého království. Země Koruny české, po roce 1749 navzájem státoprávně nespojitě, zůstaly korunními zeměmi Habsburků až do konce první světové války v roce 1918. Od roku 1804 měla habsburská monarchie oficiální název Rakouské císařství a od roku 1867 se mocnářství nazývalo Rakousko-Uhersko.

Po zániku Rakouska-Uherska v roce 1918 vzniklo Československo jako unitární stát s republikánským zřízením. Roku 1938 byly na základě konference v Mnichově pohraniční, převážně německojazyčné oblasti současné České republiky přičleněny k nacistické Německé říši a v roce 1939 byla zahájena okupace zbytku území německou armádou, na základě čehož vznikl protektorát Čechy a Morava. Československo bylo obnoveno v roce 1945, od roku 1960 mělo oficiální název Československá socialistická republika. Ta byla roku 1969 federalizována, přičemž v rámci tohoto procesu vznikla Česká socialistická republika, formálně svrchovaný národní stát, z hlediska mezinárodního práva přímý předchůdce současné České republiky. Tento oficiální název nese český stát od 6. března 1990, kdy bylo po pádu komunistického režimu

vypuštěno z názvu slovo „socialistická“. Československo získalo v roce 1990 nový oficiální název: Česká a Slovenská Federativní Republika. Krátce nato, ke konci roku 1992, však zaniklo a místo něj vznikly dva nové státy, Česko a Slovensko. Dne 1. ledna 1993 vstoupila v platnost Ústava České republiky, podle jejíž preambule navazuje nový stát na tradice státnosti Československa a bývalých zemí Koruny české.

Existenci České republiky jako subjektu mezinárodního práva uznávají všechny státy světa. Do 8. září 2009, kdy byly navázány diplomatické vztahy, nebyla uznávána jako samostatný stát ze strany Lichtenštejnska.^[20] Lichtenštejnsko kladlo jako předběžnou podmínku uznání a navázání diplomatických styků český souhlas dvoustranně jednat o tématech majetkového charakteru (majetkové spory existovaly již mezi Lichtenštejnskem a Československem od vzniku Československa, nově šlo i o vyvlastnění majetku rodu Lichtenštejnů podle Benešových dekretů).^[21] Lichtenštejská snaha zabránit přijetí Česka do mezinárodních organizací nebyla úspěšná.

Název a státní symboly

*Podrobnější informace naleznete v článcích *Spor o užití slova Česko a Státní symboly České republiky*.*

Oficiálním názvem státu podle ústavy je *Česká republika*; jednoslovný název *Česko*^[22]^[23]^[24]^[25]^[26]^[27] ve v ústavě nevyskytuje (stejně jako se v ni nevyskytovalo Československo – zeměpisný název nemusí být nutně součástí ústavy).^[28] je však součástí oficiální databáze OSN coby jednoslovný název státu. V květnu 2016 vláda oficiálně schválila též překlady zeměpisného názvu Česko do angličtiny (*Czechia*) a dalších světových jazyků (fr. *Tchéquie*, šp. *Chequia* atd.).^[29]

Státní symboly České republiky jsou velký a malý státní znak, státní vlajka (republika po rozpadu federace převzala i původní vlajku Československa, jelikož Slovensko nemělo zájem tuto vlajku použít), standarta prezidenta, státní pečeť, státní barvy a státní hymna *Kde domov můj*. Státní symboly poukazují na tradice historických zemí (znak),^[30] husitského hnutí (heslo na prezidentské standartě), národního obrození (hymna) a Československa (vlajka).^[15]

Vývoj chápání výrazu Česko

Česká republika	
 <div>vlajka</div>	 <div>znak</div>
Hymna <div><i>Kde domov můj</i></div>	 <div>1:13</div>
Motto <div><i>Pravda vítězí</i></div>	
Geografie	
 <div>Poloha Česka v rámci Evropské unie</div>	
Hlavní město	Praha
Rozloha	78 870 ^{[1]} km² (115. na světě) z toho 2 % vodní plochy
Nejvyšší bod	Sněžka (1603 m n. m.)
Časové pásmo	UTC+1 (SEČ) UTC+2 (SELČ, <i>letní čas</i>)
Poloha	50° s. š., 15° v. d. (http s : // geohack.toolforge.org/geohack.php?language=cs&pagename=%C4%8Cesko&params=50_N_15_E_type:landmark)
Geodata (OSM)	OSM (https://www.openstreetmap.org/browse/rel:ation/51684), WMF (https://tools.wmflabs.org/wiwoism/osm-on-ol/kml-on-ol.php?lang=wikidata&uselang=cs&title=Q213)
Obyvatelstvo	
Počet obyvatel	10 900 555 (31. 12. 2 023) ^{[2]}
Hustota zalidnění	136 obyv./km² (87. na světě)
HDI	▲ 0,895 ^{[3]} ^{[pozn.]} ^{[1]} (velmi vysoký) (32. na světě, 2022)
Jazyk	čeština (úřední) slovenština (částečně úřední na celém území; jazyk uznané tradiční národnostní menšiny) ^{[pozn.]} ^{[2]} ukrajinština (významná menšina) polština (částečně úřední na části území; jazyk uznané tradiční národnostní menšiny) a další jazyky uznaných národnostních menšin ^{[pozn.]} ^{[3]}
Národnostní složení	stav 2021 ^{[7]} : Češi (57,3 %), Moravané (3,4 %), Slovinci (0,9 %),